

naše vezi

MAREC 2014

INTERNA IZDAJA, št. 58

ZDCIV SLOVENIJE, Dunajska cesta 129, 1000 Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102

**ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE**

ZVEZA DRUŠTEV VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE

PRAZNUJE 19. DECEMBRA 2014

20^{let}
1994 - 2014

nadaljevanja tradicije izpred 3. julija 1962, ko je bila zveza pripojena k Zvezi združenj borcev NOB.

Ob tem pomembnem jubileju, vsem članom društev,
vojnim invalidom in žrtvam vojnega nasilja želimo sreče,
dobrega počutja in trdnega zdravja!

ZDVIS

naše vezi

VSEBINA 58. ŠTEVILKE

aktualno

- 3 manj sredstev iz FIHA
4 staranje in varovanje zdravja

ob 20. obletnici ZDVIS

- 5 20 let delovanja zveze
5 miro vesel – prvi predsednik ZDVIS
7 zaščita vojnih invalidov v preteklosti
9 vojni invalidi v času Avstro-Ogrske

gradili so naša društva

- 11 franc beltram

naše zgodbe

- 12 podjetni invalidi: pravnik z družbo za svetovanje

šport

- 13 športne aktivnosti tudi za invalide
14 športna tekmovanja ZDVIS

Izdajanje glasila omogoča
Fundacija za financiranje
invalidskih in humanitarnih
organizacij Slovenije.

IZDAJATELJA:
Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in
Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije

UREDNIŠTVO:
ZDCIV SLOVENIJE, Dunajska cesta 129,
1000 Ljubljana, tel.: 01 56-53-802

GLAVNA UREDNICA:
Aleksandra Kerin-Kovač

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA:
Nataša Kogoj, Vladimir Pegan, Vesna Tripkovič,
Zdravko Zore

OBLIKOVANJE: Lupa design

TISK: ITAGRAF d.o.o.

Drage bralke in bralci,

Minilo je 20 let, odkar so se vojni invalidi združili pod novo, lastno in samostojno organizacijo v samostojni Sloveniji. Razvoj zveze so zaznamovali tako vzponi, med katere lahko prištejemo sprejetje zakonodaje, ki ureja status in položaj vojnih (in civilnih) invalidov, pravice, ki iz njega izhajajo in socialne transfere, ki so omogočali višjo kakovost življenja invalidov, pa tudi padcev, ki se zrcalijo predvsem v razočaranju zaradi krčenja pravic, zmanjševanja obsega možnosti koriščenja zdraviliškega zdravljenja in predvsem krčenja sredstev, kar vpliva na obseg delovanja, programov in ne nazadnje tudi na Naše vezi, kar ste verjetno opazili takoj, ko ste jih vzeli v roke, saj so tanjše. Uredniški odbor se bo kljub temu trudil prinašati kakovostne vsebine, ki pa jih bo žal manj. Zato mi je že vnaprej žal za razočaranja vseh avtorjev in društev, katerih prispevkov o delu in življenju v društvu, zaradi zmanjšanja obsega časopisa, ne bomo mogli objaviti.

Med temami, ki bi jih želela izpostaviti v tem uvodniku, so med drugim prispevki Zveze društev vojnih invalidov Slovenije, ki bo za vsako letošnjo številko pripravila nekaj člankov v počastitev 20-letnice delovanja zveze.

Drugi prispevek, ki se mi zdi zanimiv, je prispevek Zdravka Zoreta iz DCIV Ljubljana, ki analizira program ohranjanja zdravja in spodbuja h koriščenju kapacitet, ki jih imata za člane na voljo zvezi. Posebej mi je padel v oči stavek, ki pravi: Ta možnost (aboniranja na prehrano v kapacitetah) je velikokrat neizkoriščena in so zato največkrat spremljevalke naših članov obsojene na kuharska in strežna opravila, namesto da bi lahko tudi same koristno uporabile možnost ohranjanja zdravja – oddih.

Lahko si predstavljam, na kaj je želel opomniti avtor. Da ob skrbi za invalide preko državnih, vladnih in nevladnih organizacij, društev itd. pogosto pozabimo, da se je treba pokloniti in dati priznanje tudi človeku, ki za invalida skrbi neposredno. To so v večini primerov žene in partnerice invalidov, ki skozi vse tegobe, ki jih prinašajo invalidnost, bolezni in staranje, največ naredijo, da je življenje invalida lažje in predvsem bolj kakovostno. Mnoge so največji del svojih življenj namenile predvsem temu. Lepo je, da jih pozdravimo in se jim zahvalimo in morda ne le ob prireditvah ob dnevu žena.

Ko sem razmišljala o tem, sem se spomnila še neke (neprijazne) izjave, ki sem jo iz ust teh ali onih slišala že večkrat. Nekateri trobentajo, da so kapacitete namenjene invalidom, ne pa da se notri na poceni dopust 'navlečejo cele familije'. Zlonamerneži, nimate prav. Socialni stiki, družinsko življenje, ne le ožje, ampak tudi nekoliko širše družine so še kako pomembni za ohranjanje kakovosti zdravja, dolgoživost in umsko iskričnost. Oddih z družino, otroci in vnuki, pogloblja občutke pripadnosti, razvija socialne stike in dokazano odganja depresivnost, negotovost in stisko človeka, pa naj bo invalid, starostnik ali oboje.

Zato pravim: družimo se, negujmo družinsko življenje in prijateljstva in živimo bogato, brez melanholije o stvareh, ki so minile.

**Vse dobro vam želim,
Aleksandra K. Kovač
Urednica Naših vezi**

FINANCIRANJE ZVEZE DRUŠTEV CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE IN ZVEZE DRUŠTEV VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE V LETU 2014

Zvezi vojaških in civilnih invalidov vojn Slovenije se vse od ustanovitve sofinancirata iz sredstev iger na srečo - prej Loterije Slovenije in zdaj Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v Republiki Sloveniji. ZDCIVS, ustanovljena leta 1970 se iz sredstev Loterije Slovenije sofinancira že vse od leta 1981, ZDVIS, ki je bila ustanovljena decembra 1994, pa od leta 1997. Do leta 2013 je bilo sofinanciranje iz fundacije FIHO redno in stabilno ter v višini sklepa FIHO. V letu 2013 pa je svet FIHO izvedel rebalans finančnega načrta, tako da je finančni načrt FIHO in s tem tudi sofinanciranje invalidskih in humanitarnih organizacij zmanjšal za 15,66 odstotka. Obe zvezi sta tako za programe in delovanja prejeli veliko manj sredstev od načrtovanih. Za enak odstotek so bila znižana sredstva tudi za društva obeh zvez. V letu 2013, ko je začela veljati nova metodologija za delitev sredstev FIHO, se je spremenilo tudi razmerje med programi in delovanjem. Več sredstev kot v preteklih letih je bilo namenjenih za programe in manj za delovanje. Z novo metodologijo se je spremenilo tudi razmerje med sredstvi za zvezo in društva - v dobro društvom. Način delovanja in izvajanja posebnih socialnih programov se je torej z uvedbo nove metodologije popolnoma spremenil. Način delovanja, ki sta ga zvezi gradili več desetletij, ne velja več. Postavljena so nova pravila. In ta pravila nam je postavil FIHO. Drastično zmanjševanje sredstev za obe zvezi, se je nadaljevalo tudi v letu 2014. FIHO je za leto 2014 zmanjšal razpisana sredstva za 14,67 odstotka - glede na rebalans FIHO za leto 2013 (upoštevajo se vsa sredstva: programi, delovanje in naložbe) oziroma za 21,50 odstotka - glede na razpis leta 2013 (programi in delovanje).

Obe zvezi pa sta v letu 2014 od FIHO, prejeli še manj sredstev kot bi jih morali kljub zmanjšanju, in sicer za okoli 30 odstotkov manj, kar obe zvezi postavlja v neenak položaj z drugimi invalidskimi organizacijami, ki so tudi sofinancirane iz FIHO. Zaradi zmanjšanja sredstev FIHO morata zvezi in tudi društva v letu 2014 zelo gospodarno in racionalno porabljati sredstva. Določeni stroški so fiksni in jih ni mogoče zmanjšati, pri drugih pa bo nujno veliko varčevanje. Varčevalo se bo tudi pri izvajanju posebnih socialnih programov tako na zvezah kot v društvih. Zaradi varčevanja bodo neposredno prizadeti tudi vojaški vojni invalidi in civilni invalidi vojn, saj je za programe namenjeno veliko manj sredstev kot pretekla leta. Zato je pri zdajšnjih, nižjih sredstvih, potrebna velika mera solidarnosti in vzajemnosti v obeh organizacijah. Pokazati je treba človeško vrlino solidarnosti in strpnost, v smislu, da določene posebne socialne programe koristijo le tisti vojaški in civilni invalidi, ki so jim najbolj potrebni. V letu 2013 so invalidske in humanitarne organizacije prejemale zmanjšana mesečna nakazila, v nekaterih mesecih tudi samo 80 odstotna. Ker je po podatkih FIHO, objavljenih v medijih, tudi v letu 2014 predviden manjši priliv sredstev

v FIHO, kot je potrebno mesečno nakazilo vsem invalidskim in humanitarnim organizacijam, lahko tako konec leta pričakujemo, da tudi v letu 2014 finančni načrt FIHO ne bo realiziran in bodo prilivi manjši od finančnega načrta. Tako bi lahko zvezi prejeli manj sredstev od načrtovanih v letu 2014. Vse to napoveduje, da bo potrebno še več varčevanja in racionalizacije sredstev. Kako bo leta 2015 in naprej, pa je povsem odprto vprašanje.

Upamo lahko, da bo z izhodom Slovenije iz krize tudi FIHO prejel več sredstev od glavnega sofinancerja, Loterije Slovenije.

Vedno nam torej ostane upanje na boljše čase.

Nataša Kogoj
Vladimir Pegan

DRUŠTVO CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE LJUBLJANA

Predviden program APRIL - JUNIJ

- Ogled muzeja na prostem: Dežela kozolcev ŠentruPERT (april)
- Dan mladosti na Pohorju (26. maj)
- Krapina in okolica z ogledom muzeja praljudi (junij)
- Ogled Benetk, ob zadostnem številu prijav.
- Druženje članov v dnevnem centru: tedenska telovadba; vaje za ožilje, hrbtenico in vratni obroč; urjenje spomina.
- Gledališče, opera.
- Predavanje v aprilu: Magnetna terapija (dr. Irena Kranjc)
- Kopanje v Snoviku z vođeno vadbo v vodi.
- Pohodništvo (Šitna glava, Ratitavec, Slemenova špica, Golica ipd.).
- Ekскурzija v Rim (Italija) v oktobru. Prijave že sprejemamo!

Prijave zbiramo na tel. št.: 01/52 11 088

DRUŠTVO CIVILNIH INVALIDOV VOJN KRANJ

April

- Skupščina društva
- krajši pohod

Maj

- spomladanska ekskurzija
- testiranje članov
- delavnica - potopisno predavanje

Junij

- pohod
- vrtno kegljanje - z društvom slepih

VAROVANJE IN OHRANJANJE ZDRAVJA

Staranje je neizogiben proces, ki doleti vsakega izmed nas. Nemogoče ga je ustaviti, lahko pa ga omilimo, živimo zdravo, se pripravimo na starost in si tako podaljšamo življenje ter preprečimo nastanek nekaterih obolenj.

Zdravje je v starosti še kako pomembno, saj je od zdravja odvisen naš način in potek življenja. Zdravje je vrednota, ki pa dobi še večji pomen v starosti ali ob pojavu bolezni. Zdravje je potrebno negovati, ga krepiti in se ga truditi čim dlje ohraniti. Člani Društva civilnih invalidov vojn Slovenije, Ljubljana so invalidi, katerih povprečna starost je 75 let, in ki jih nedvomno lahko opredeljujemo kot starostnike. V društvu smo nedavno izvedli raziskavo z naslovom "Zdravstveno stanje članov", s katero smo želeli ugotoviti, kako za svoje zdravje skrbijo naši člani ter kako ga krepijo in ohranjajo. V raziskavo je bilo vključeni pet odstotkov starostnikov, članov našega društva. Ugotovili smo, da se več kot polovica anketiranih ocenjuje za zdrave ljudi, ne glede na njihovo dejansko zdravstveno stanje oziroma to ali imajo kakšno obolenje ali ne.

Ugotovili pa smo tudi, da se pri starostnikih pojavlja multimorbidnost, ter da so pri anketiranih najbolj razširjena obolenja: povišan krvni tlak, povišan holesterol, osteoporoza, sladkorna bolezen in debelost. Raziskava je tudi pokazala, da se starostniki trudijo za svoje zdravje, ter ga ohranjajo z rednim gibanjem, zdravo prehrano in različnimi dejavnostmi. S starostjo se splošno zdravstveno stanje in invalidnost naših članov slabšata, zato spodbujamo člane, za koriščenje klimatskega zdravljenja. Spodbujamo jih, da v čim večji meri koristijo počitniške kapacitete, ki jih imamo na morju in v zdraviliščih. Z njimi upravlja zveza CIV. Kapacitete (bivalne enote) zagotavljajo nabor turističnih oblik. Edina kapaciteta, ki ponuja hotelsko storitev (polni penzion z usmerjeno zdravo in raznoliko prehrano) je v Fiesi, ostale kapacitete pa so samoskrbne (nočitev in lastno kuhanje). Pri tem ne smemo pozabiti, da nam vse kapacitete, razen Červarja in Nerezin zagotavljajo tudi možnost zdraviliških storitev. Konkretno Fiesa v zdravilišču Krka v bližnjem Strunjanu, hišica v Moravskih Toplicah v istoimenskem zdravilišču, hišice na Čatežu v Zdravilišču Čateške Toplice, hišice v Olimju v Zdravilišču Olimje. Opozoriti velja, da se je v vseh navedenih primerih, kjer ni hotelske oskrbe kot v Fiesi, mogoče naročiti (abonirati) na zajtrke, polpezion ali polni penzion. Pripomniti tudi velja, da so v današnjem času restavracijske storitve pretežno samopostrežne in kot take prilagodljive osebnemu okusu in potrebam.

Ta možnost je velikokrat neizkoriščena in so zato največkrat spremljevalke naših članov obsojene na kuharska in strežna opravila, namesto da bi lahko tudi same koristno uporabile možnost ohranjanja zdravja - oddih. Kapacitete v Červarju, Nerezinah in na Korenskem sedlu tako nudijo le samooskrbo, seveda pa kakovostno klimatsko

in razgibalno ponudbo. Preko leta člane odpeljemo vsaj enkrat tedensko v terme Snovik, kjer se udeležijo vodene telovadbe v vodi, poleti pa enkrat na teden na morje. Organiziramo tudi delavnice in predavanja o zdravju, s temi kot so osteoporoza in krvni tlak, na katerih strokovnjaki izvedejo potrebne meritve. Namen tega programa je, da vsak invalid dobi vse storitve, ki jih zakonodaja omogoča in do katerih je upravičen in tako dalj časa ohranja svojo vitalnost. Pomembno vsebino predstavljajo tudi seznanjanja članov društva s pravicami s področja zdravstva in sociale, ki jih lahko koristijo in so jim v pomoč pri premagovanju njihovih težav. Ob tem jim nudimo vso potrebno podporo: informiranje, načrtovanje rešitev in pomoč pri uveljavljanju pravic (spremstvo na institucije, kjer se njihov problem rešuje, povezovanje z ustreznimi institucijami, podpora družini), prevozi, spremstvo v zdravilišča in po potrebi v zdraviliške destinacije.

Za civilne invalide vojn tovrstnega programa ne izvaja nobena druga vladna ali nevladna organizacija. Društvo je vez med državnimi institucijami in potrebami invalidov, ki uveljavljajo svoje pravice. Program povečuje zdravstveno in socialno varnost članov društva in s tem pripomore k dvigu kakovosti življenja v vsakdanjem življenju ter s tem ohranja njihovo psiho-socialno in zdravstveno stanje, kar posledično pomeni zmanjšanje potreb po podpornih službah na državni in lokalni ravni.

Zdravko Zore

OBVESTILO

Zveza društev vojn invalidov Slovenije bo v soboto, 26. aprila 2014, v Slovenj Gradcu organizirala in izvedla 13. športne igre vojn invalidov.

Zveza bo v organizaciji različnih društev vojn invalidov izvedla prvenstva ZDVIS:

- ribarjenje s plovcem, izvajalec DVI Celje, sobota 17. maja 2014,
- pikado, izvajalec DVI Gorenjske Kranj, sobota 14. junij 2014,
- balinanje, izvajalec DVI Zasavje, sobota 27. septembra 2014,
- kegljanje, izvajalec DVI Pomurja, sobota 11. oktober 2014.

Do zdaj sta bili izvedeni dve prvenstvi ZDVIS:

- šah, izvajalec DVI Ljubljana, sobota 25. januarja 2014 in
- streljanje, izvajalec DVI severne Primorske, Nova Gorica, sobota 22. februar 2014.

V soboto, 31. maja 2014, bo v športni dvorani v Medvodah pri Ljubljani 15. srečanje vojn invalidov, ki bo posvečeno 20. obletnici delovanja ZDVIS.

**Vabljeni.
ZDVIS**

ZVEZA DRUŠTEV VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE PRAZNUJE 20-LETNICO DELOVANJA

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije letos praznuje 20. obletnico delovanja. Ustanovljena je bila v Ljubljani, 19. decembra 1994. Zvezo so po zakonu o društvih ustanovila štiri društva vojnih invalidov: Ljubljane, Maribora, Dolenjske in Kranja.

Vojni invalidi so starejši kot njihova društva in zveza. ZDVIS je mlada organizacija, z dolgimi koreninami. Večina društev vojnih invalidov po Sloveniji (razen omenjene četverice) je bila ustanovljena v letih 1995 in 1996. Zdajšnje društvo vojnih invalidov slovenske Istre Koper pa je nepretrgoma delovalo od leta 1950. ZDVIS nadaljuje skrb za vojne invalide, ki jo je izvajala Zveza vojaških vojnih invalidov Slovenije, ki je nastala 30. septembra leta 1945. Leta 1962 se je združila z Zvezo združenj borcev in udeležencev narodnoosvobodilnega boja Slovenije.

Dvaintrideset let vojaški invalidi niso imeli svoje organizacije, ampak so delovali v zvezi borcev. Vojaški invalidi letos obeležujejo tudi 69. leto od ustanovitve organizacije vojaških invalidov.

Kaj pa med vojnama in v času Avstrijske monarhije? Prvi zakon na slovenskih tleh, ki je zaščitil vojaške invalide, je sprejela Marija Terezija leta 1750. Tako imajo vojaški invalidi na slovenskih tleh zaščito že 264 let. Prvo društvo, ki je vključevalo vojaške invalide na Slovenskem, je bilo Mariborsko veteransko in bolniško podporno društvo nadvojvode Friderika. Na slovenskih tleh tako v različnih oblikah delujejo društva, ki že 141 let združujejo tudi vojaške invalide in so najstarejša veteranska in invalidska društva.

Zakoni o zaščiti vojaških invalidov na slovenskih tleh veljajo že 269 let. Pravice so bile odvisne od posamezne

države, ki je bila na zdajšnjem ozemlju Slovenije, od Avstro-Ogrske, Kraljevine Italije, po prvi svetovni vojni Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev oziroma Kraljevine Jugoslavije, Socialistične federativne republike Jugoslavije oziroma Socialistične republike Slovenije in po letu 1996 Republike Slovenije. V tem času, ko so veljali različni zakoni o zaščiti vojaških invalidov pa društva vojaških invalidov niso kontinuirano delovala. Prvo združenje vojnih invalidov v Kraljevini SHS, torej tudi na Slovenskem, je bilo ustanovljeno 2. oktobra 1919 v Slavonskem Brodu. V Sloveniji je takrat deloval pokrajinski odbor združenja vojnih invalidov Kraljevine SHS.

ZDVIS bo svojo 20. obletnico zaznamoval na več načinov. Vse prireditve, ki jih bo organiziral ZDVIS bodo posvečene 20. obletnici, predvsem srečanje vojnih invalidov, ki bo 31. maja 2014 v Medvodah pri Ljubljani. V vseh številkah Naših vezi bomo objavili prispevke, ki bodo posvečeni 20. obletnici. V prvi številki predstavljamo pravno zaščito in organiziranost vojnih invalidov v preteklosti. Objavili bomo prispevke ali intervjuje o vseh dozdašnjih predsednikih ZDVIS-a. V zadnji številki pa bo objavljen prispevek o svečanosti ob 20. obletnice delovanja ZDVIS-a, ki bo v Ljubljani, 19. decembra 2014. Ob tej priložnosti bo ZDVIS izdal tudi zbornik.

Vse vojne invalide in vsa društva vojnih invalidov vabimo, da tudi sami, na svojih prireditvah zaznamujejo 20. obletnico delovanja Zveze društev vojnih invalidov Slovenije.

*Janez Podržaj
Vladimir Pegan*

MIRO VESEL – PRVI PREDSEDNIK ZVEZE DRUŠTEV VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE

Zvezo društev vojnih invalidov Slovenije je leta 1994, pred 20 leti ustanovila četverica društev vojnih invalidov. Njen prvi predsednik je postal Bogomir Vesel, ki je bil tudi član iniciativnega odbora, ta pa je pripravil sklic prve skupščine, na kateri so delegati izvolili prvo vodstvo. Kot prvi predsednik je v veliki meri zaslužen za to, da je ZDVIS danes uspešna organizacija, ki v okviru svojih zmožnosti, v največji mogoči meri skrbi vojaške invalide.

Bogomir Vesel (rojen leta 1924) se je partizanom pridružil kot 17 letni fant že prvo leto vojne in je spomeničar NOB 1941 ter vojaški vojni invalid. Vse do leta 1950 je bil vojak s činom majorja. Po vojni je končal gimnazijo in prvo stopnjo pravne fakultete in delal na sekretariatu za socialno politiko (zdajšnje ministrstvo za socialne zadeve), kjer je skrbel za vprašanja, ki so urejala položaj borcev in vojnih invalidov.

Aktivno je sodeloval v Društvu vojnih invalidov Ljubljana in bil član glavnega odbora Zveze vojaških vojnih invalidov Slovenije, ki je bil razpuščen leta 1963, ko so vojni invalidi prešli pod okrilje zveze borcev.

Področje njegovega posebnega zanimanja je bil vedno šport, saj bil tudi sam, kljub invalidnosti navdušen smučar. Tako je le pol leta po ustanovitvi komisije za rekreacijo in šport invalidov prevzel vodenje ko-

misije in se leta 1950 udeležil tečaja smučanja v Avstriji.

Do upokojitve je delal kot direktor Inštituta za rehabilitacijo Slovenije (Soča).

Na vprašanje, zakaj so se vojni invalidi odločili, da je čas, da delujejo pod samostojno organizacijo, je Vesel dejal, da so ugotovili, da imajo kot borci ene vrste problemov, invalidi pa druge, zato se je zdelo bolje, da vprašanja, ki se tičejo invalidov, rešujejo sami. Poleg tega so se po osamosvojitveni vojni za Slovenijo v njihove vrste vključili novi člani, in je bilo smiselno, delovati samostojno.

Na začetku ni bilo enostavno, saj so bili brez sredstev za delovanje, brez prostorov in brez ustreznega administrativnega kadra. »Začeli smo se pogajati glede sredstev in ko smo jih dobili, smo začeli delati,« je pojasnil začetke organiziranja v samostojno organizacijo. Vesel je dejal, da večjih nasprotovanj pri tem ni bilo, problem je bil pač podoben zdajšnjemu, da »ni bilo denarja«. A se je zveza počasi organizirala, pripravljala programe, organizirala srečanja invalidov in se na nek način »vračala v družbo«.

Poleg samoorganiziranja in iskanja sredstev za delovanje, je bilo med pomembnejšimi nalogami tudi sprejetje zakonodaje, ki bi urejala položaj vojnih invalidov. »Bilo je veliko dela. Skupaj z borci sem hodil v skupščino, prepirali smo se z enimi in drugimi ... a počasi je bila zakonodaja sprejeta ... Sprva niso sprejeli celotne zakonodaje, a smo vztrajali in nam je uspelo,« se spominja Vesel.

»Res pa je, da smo imeli precej podpore v skupščini. Sam sem kot nekdanji poslanec ljudi poznal in je bilo komuniciranje lažje in za nas pomembno zakonodajo smo 'zgurali' skozi«, je dejal. Društva so bila zelo aktivna, se spominja, »kar je zelo pomembno, saj zveza ne more obravnavati posameznika, nima

takšnih živih stikov, kot jih lahko ima društvo, ki pozna, oziroma bi moralo poznati stanje, v katerem živijo člani in pomagati.«

Vesel je sicer zagovornik združevanja invalidov, posebej na področju športnih in rekreativnih dejavnosti, kjer zagovarja pristop pod vodstvom strokovnjakov za šport invalidov. Bil je prvi predsednik Zveze za šport invalidov POK.

»Kot nosilec športnih aktivnosti pri vojnih invalidih sem skušal vplivati tudi na druge in invalide združiti v športu. Pri tem sem pogosto naletel na odpor, saj je vsaka organizacija želela delati po svoje. Strinjam se, da so invalidi organizirani glede na specifiko svoje invalidnosti, saj imajo različne potrebe, a šport bi bilo treba organizirati pod skupno streho. Škoda ga je v majhni državi razbijati na dele, poleg tega pa invalidov športnikov ni veliko,« je prepričan.

Vesel je danes zagovornik združevanja civilnih in vojnih invalidov, saj kot pravi, njihov položaj ureja enaka zakonodaja, imajo skupne cilje, niso ideološko razcepljeni in zato ne vidi potrebe, da se »krmarita dve barki«.

»Današnji interes invalidskih organizacij mora izhajati iz možnosti in interesa. Možnosti mora zagotavljati država, ki mora zagotoviti inva-

lidnine, interes pa lahko uveljavlja vsaka organizacija glede na potrebe svojega članstva, specifične prijeme, ki jih stanje invalidov zahteva,« je prepričan.

In kaj je skupen interes invalidov? *»Čim bolj socialna država, da se bodo lažje prebili skozi življenje,«* je zaključil. *»Trebaja na obisk, treba je preveriti, kakšno je socialno stanje, kakšno je stanovanje, zdravstveno stanje, kakšne so potrebe. Živi stik s člani, je bistvenega pomena,«* je poudaril.

Vesel je v partizane stopil kot mlad fant in bil leta 1942 hudo ranjen v Begunjah. *»Zmenjeni smo bili, da nam bodo ta beli puške izročili, ko pa so prišli, pa so začeli streljati,«* je opisal dogodke. Zdravil se je v Iški, nato pa pod Snežnikom, saj je bil, kot je poudaril sam, vaje gozdov. Bil je komisar čete, pa komandir čete v Tomšičevi brigadi.

Na vojno gleda trezno. *»Razpoloženja in odločitve v vojnem času, so nekaj drugega kot danes, ko se vsako majhno stvar prouči do kraja. Danes se zgodovine žal ne gleda v času, v katerem se je dogajala, to se izkorišča ... «* je prepričan.

»Vojna prinese svoje. Vse, ki navijajo za vojno, bi dal za teden dni pod pogoje partizanstva in vojne in bi hitro nehali z brezplodnim besedenjem,« je Vesel strnil svoj pogled na aktualne dogodke in dodal, *»namesto, da bi dograjevali, sesuvamo ... Ničesar se nismo naučili iz vojne, ne ene, ne druge ... «*

In česa si želi? *»Da se stare rane nehajo odpirati, da se brigamo za današnje probleme, saj bi stvari šle takoj bolje.«*

Aleksandra K. Kovač

VOJNI INVALIDI V ČASU AVSTRIJE IN AVSTRO-OGRSKE

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije letos praznuje dvajseto obletnico delovanja v samostojni Sloveniji. Letos mineva tudi 95 let ustanovitve prvega organiziranega povezovanja slovenskih vojnih invalidov v okviru Združenja vojnih invalidov Jugoslavije, ki se je sicer na novo ustanovilo leta 1945 oziroma po koncu druge svetovne vojne organiziralo v Zvezo vojaških vojnih invalidov Slovenije.

Aktivno povezovanje in združevanje vojnih invalidov v organizirane oblike delovanja so pomembno povezane z vojnami na naših tleh, s prvo in drugo svetovno vojno ter osamosvojitveno vojno leta 1991. Usmeritve v delovanju teh organizacij so v neposredni povezavi z odnosom države do vojnih invalidov oziroma na kakšen način in v kolikšni meri je bila vojnim invalidom zagotovljena pravna zaščita. K navedenim obletnicam moramo vsekakor dodati tudi 264. obletnico nastanka (leta 1750) prvega zakona o vojnih invalidih v tedanji Avstriji, s katerim se je začela pravna zaščita vojaških invalidov in delovanja organizacij vojnih invalidov na naših tleh.

ZAKONSKA UREDITEV SKRBI IN NEGE VOJNIH INVALIDOV

V drugi polovici 17. in v začetku 18. stoletja so se pojavljale vedno večje zahteve po organizirani skrbi za vojne invalide, ob njih pa tudi skrb za nemočne in stare vojake, ki si po vrnitvi iz bitk ali z vojnih pohodov niso mogli zagotoviti primerne in normalne eksistence. Posledica omenjene situacije je bila sprejetje novih zakonov ali njihovih popravkov ter dopolnil zakonov – da bi urejali skrb za vojne invalide. Pomembnejši zakonski predpisi segajo v leta 1727, 1750 in 1772 ter pozneje v leto 1875.

Leta **1809 je izšel poseben cesarski dekret**, ki je natančneje določil obveznosti hiš invalidov do vdov vojakov in prav tako določil plačilo oskrbnine vdov v primeru smrti vojaka. Slabo leto pozneje je izšel **novi dekret**, ki je določal, da vdova med vojno prejema posebno podporo, ki je odvisna od materialnega stanja vdove, števila otrok ipd.

Odredba z 8. novembra 1727 je prva, ki je določala elemente organizirane skrbi in nege za vojne invalide v Avstriji, in v kateri je poudarjena vloga hiš vojnih invalidov; ena pomembnejših je bila v Budimpešti.

Zakon iz leta 1750 (28. marec) z naslovom Red, na osnovi katerega je treba poskrbeti za vojne invalide, je **prvi moderni zakon**, ki v 16 členih opredeljuje definicije vojnih invalidov, število oseb, ki jih je mogoče namestiti v hiši vojnih invalidov, ter določa organizacijo in upravljanje hiš invalidov v Avstriji. Zakon določa, da morajo vojaki, ki so si poškodovali okončine oz. ki so zboleli v času služenja vojaškega roka, prejemati

dohodke za normalno nadaljnje življenje. Zakon posebej omenja in daje veljavo hiši invalidov na Ptuj (ki je bila takrat šele v ustanavljanju; delovala pa je do leta 1860). **Leta 1772 so bile izdane normalije, t. i. Militaire Invaliden Normale**, po katerih je bil za odmero višine pokojnine pomemben zgolj in samo čin, ne vojaška doba ali posebne zasluge. Šele januarja **1856 je začela veljati nova zakonodaja**, ki je urejala pokojnine oficirjev. Nova zakonodaja je urejala tudi usodo vdov oficirjev, ki so bile odvisne od t. i. »ženitne varščine. **Maja 1871 je bila potrjena nova odredba o podporah za oskrbo oficirjev in najemnikov** ter predelana **odredba za oskrbo invalidnih vojakov**. Najpomembnejše novosti teh odredb so bili novi izračuni dodatkov k podpori za invalide. Ti so bili odvisni od resnosti in obsega poškodb (stopnje invalidnosti) ter višine vojaških činov. V primeru nezmožnosti opravljanja kakršnega koli dela je imel invalidni vojak pravico do prejetja pokojnine že po desetih, ne po petnajstih letih vojaške delovne dobe. **27. decembra 1875 je izšel Zakon o oskrbi vojaških oseb**, ki je bil pripravljen na izhodiščih podobnega zakona iz leta 1871, ki pa ni začel. V uvodu ne najdemo omembe vojnih invalidov. Zakon opredeljuje le vojake po različnih nivojih, vojaških činih, služenju v različnih vojaških enotah. V glavnem je poudarek na stanju vojakov po odsluženem aktivnem vojaškem roku, medtem ko se z vojnimi invalidi le okvirno srečamo v poglavjih oz. členih, ki govorijo o ocenah invalidnosti oz. o možnostih sprejetja vojnih invalidov v hiše invalidov ali v podobne ustanove. Zakon je določil odškodnino za poškodbe v skladu s klasifikacijo invalidnosti in dva načina izplačevanja pokojnin; občasno ali redno pokojnino, ki se mora vojnim invalidom izplačati v začetku meseca za vnaprej. V tem času se prvič pojavi tudi beseda rehabilitacija, kar pomeni intenzivno oskrbo težko ranjenih oz. tistih, ki so jim bili amputirani telesni deli in so bili zaradi tega podvrženi določeni medicinski in pomedicinski terapiji. Takratne rehabilitacije ne smemo zamenjati z današnjo besedo rehabilitacija. Velik napredek na področju rehabilitacije je bil narejen med in še posebej po prvi svetovni vojni. **Leta 1880 je Zakon o obveznostih države do vojnih invalidov** predpisal izboljšanje vseh prejemkov vojakov, predvsem pa vojnih invalidov, ki so jih do tedaj obravnavali še po starih normativih. Po tem zakonu pa je bila višina pokojnine vojnih invalidov vezana na stopnjo invalidnosti, določena glede na poškodbe, rane in druge bolezni.

VOJAŠKA VETERANSKA DRUŠTVA

Kljub temu se je obstoječa zakonodaja izkazala kot neuporabna oziroma pomanjkljiva, zato so vojni

invalidi lahko (pre)živeli le s pomočjo zasebnih ali javnih (lokalnih) podpor. Invalidi so se na tako stanje odzivali na različne načine, in sicer so se **organizirali v posameznih združenjih in društvih**. Pri tem so se zavzemali za to, da je za vojne invalide treba priskrbeti delo, ne miloščine; da naj se vojni invalidi zadržujejo v svojih domačih krajih, kjer naj se po možnosti zaposlijo na nekdanjem delovnem mestu; da se oblikuje sodoben pogled na pojavljanje vojnih invalidov ter da se vojnim invalidom zagotovi mobilnost, kar bi izboljšalo njihov način življenja. Konkretni predlogi so bili usmerjeni v integracijo (vojnih) invalidov v družbo, izboljšanje stanja invalidov s pomočjo medicinskih posegov, izdelavo protez, tehnično in didaktično šolanje, usposabljanje za različna dela ter ureditev vojaškega zavarovanja in pokojnine. Nekaj od naštetega so že vključevali prej omenjeni zakoni, konkretne rešitve pa so bile podane šele s sprejemom modernih zakonov po prvi svetovni vojni.

Za vojne invalide so skrbela vojaška veteranska društva, **ki so predvsem omogočala urejene pogrebe**. Avstrijskim državljanom je bila šele od leta 1848 zagotovljena pravica do ustanovitve in delovanja v društvih. V tem času so začela nastajati tudi politična, vojaška veteranska, podporna in druga društva. Tako je **cesarski patent 26. novembra 1852 kot državni zakon št. 253** (Vereinsgesetz) za celotno Avstro-Ogrsko določil zakonske osnove za »koncesijsko« delovanje društev. Še pred tem je bila z zakonom z dne 9. 2. 1950 opredeljena osnova za delovanje vojaških veteranskih društev, poleg tega so morali biti njihovi statuti usklajeni **s posebnim zakonom, izdanim 13. decembra 1862**. Poleg tega so lahko postali člani posameznih vojaških veteranskih društev le aktivni vojaki, ki so bili v različnih vojaških enotah ali ustanovah v cesarsko-kraljevi avstrijski vojski. Boljši časi za delovanje društev so nastopili 15 let pozneje, ko je **leta 1867 izšel prvi pravi zakon o društvih, ki je veljal samo za Avstrijo**. S tem zakonom je bil ukinjen sistem delovanja društev na osnovi koncesije.

Analiza ohranjenega arhivskega gradiva o vojaških veteranskih društvih kaže, da so imela skoraj vsa društva, ki so nastala od leta 1867 do začetka prve svetovne vojne, v svojih statutih **opredeljeno tudi skrb za vojne invalide, čeprav tega iz naslovov društev ni mogoče ugotoviti**. Dejstvo je, da so ta društva pomembno vplivala na razvoj skrbi za vojne invalide.

Na slovenskih tleh je bilo med prvimi ustanovljeno **Mariborsko veteransko in bolniško podporno društvo nadvojvode Friderika (1875, z ustanavljanjem so začeli leta 1873)**. V statutu zasledimo definicije, kot so »obolel, ranjen, poškodovan«, kar lahko najtešneje povezujemo tudi s stopnjami invalidnosti; in da bodo zraven skrbi za svoje člane skrbeli tudi za »vdove« in za izvedbo »primernih pogrebov« svojih članov.

Društvo se je zelo zavzemalo za izboljšanje statusa vojnih invalidov, »da je premalo, če so člani društva deležni podpore le ob priliki pogreba, zelo malo pa se lahko naredi za bolne, ponesrečene, torej vojne invalide«. Posebne pozornosti morajo biti deležni tudi tisti člani vojaških veteranskih društev, ki bolehajo za določenimi kroničnimi težavami ter boleznimi in pri katerih sta zdravljenje in odprava zdravstvenih težav skoraj nemogoča. V društvu so menili, da so invalidi potrebni pomoči še posebej v primeru bolezni oz. če nimajo pogojev za normalno življenje. Na eni strani gre za izboljšanje zdravstvenega in na drugi socialnega položaja vojnih invalidov, kar je postalo podlaga modernim zakonom. Istega leta sta se ustanovila **Veteransko društvo v Ljubljani** in **Nadvojvode Rainerja kranjsko veteransko društvo v Domžalah**. Kasneje so se ustanovila **Vojaško veteransko društvo na Ptuj (1879)**, **Vojaško veteransko in bolniško podporno društvo sv. Lovrenc na Dravskem polju (1887)**, **Karel plemeniti Urban, vojaško veteransko društvo v trgu Laško (1888)**, **Vojaško veteransko društvo v Lovrencu na Pohorju (1889)**, **Vojaško-veteransko-podporno društvo iz Svetinj pri Ormožu (1896)**, **Vojno društvo pri sv. Andražu v Sl. Goricah (1897)**, **Vojaško veteransko društvo v Rušah in okolici (1899)**, **Vojaško veteransko društvo na Dolenskem – Novo mesto (1903)**. V časniku Kmetijske in rokodelske novice (30.10.1880, št. 44) v članku O veteranskih društvih Jurij Mihalič posebej izpostavi **Primorsko vojaško veteransko društvo** »To društvo raztezuje svoje delovanje na vso Goriško in Gradiško in šteje uže dosedaj, gotovo impozantno število - 1300 društvenikov«, ki pa po članstvu ne dosega kranjskega »Veteransko društvo goriško deluje uže zdaj na meji Avstrije proti Italiji v domoljubnem smislu jako izvrstno in vspešno, a kar se tiče podpore svojih družabnikov, nikakor še ni najmanjše doseglo občnega kranjskega veteranskega društva.«

Letos mineva tudi 110 let od ustanovitve **Vojaškega veteranskega društva iz Šent Vida pri Ljubljani**, katerega statut (pravila) je ohranjen v tiskani obliki v slovenskem jeziku in omogoča vpogled v delovanje. Leta 1904 je bilo ustanovljeno **Vojaško podporno društvo za ljubljansko okolico**, 15. 1. 1908 **Vojaško veteransko društvo pri Sv. Juriju ob Ščavnici**. Istega leta (22. 8. 1908) so v časniku Gorenjec 22. 8. 1908 objavili tole notico: »Nova društvo. Ustanovilo se je Prvo jubilejno vojaško veteransko društvo na Jesenicah.« Še bolj zgovorna pa je tale notica, ki jo je objavil Slovenec 14. 5. 1914: »I. jubilejno vojaško veteransko društvo na Jesenicah vabi k blagoslovljenju društvenega prapora, ki bo v nedeljo 31. maja 1914 na Jesenicah. Vršni se sveta maša na prostem, blagoslov, defiliranje, slavnostni obed in koncert, pri katerem sodeluje orkester katoliškega delavskega društva. Vstopnina h koncertu 40 vin.« Leta 1911 je

bilo ustanovljeno tudi **Trboveljsko vojaško veteransko društvo**.

Iz statutov društev razberemo, da so imela društva osnovni namen vzgajati ljubezen do domovine, skrbeti za svoje člane (vojne invalide), predvsem pa skrbeti za primerne pogrebe. »Tudi svojim sodruštvenikom izkazuje veteransko društvo zadnjo čast, da jih spremlja na pokopališče in jim, ako so revni, priredi pošteni pogreb. Marsikateri v vojski hrabri vojak, v življenji pošteni možak, ne bi imel poštene-ga pogreba, ko bi mu k temu ne pripomogli njegovi tovariši v veteranskih društvah« (J. Mahnič, 1880). Dalje Mahnič poudarja vlogo veteranskih društev z zapisom, da so društva »tudi nudila svojo fizično moč za sanitarne potrebe, takrat namreč, ko so dospeli v Ljubljano bolni in ranjeni vojaki; al ker take pomoči po izjavi dotičnih vojaških oblasti takrat ni bilo treba, je društvo nemudoma nabralo raznovrstnega perila za ranjence, da bi tako izkazalo svoja domoljubna čutila. - Patriotičnemu društvu ljubljanskih gospej je nudilo društvo svojo pomoč, ako bi bila potrebna, in ob enem izročilo večo denarno svoto za ranjene vojake. - Ko je zvedelo društvo, da je neki ranjen vojak Kuhnovega domačega polka, ud društva, v bolnišnici v Mariboru, takoj je storilo vse korake, da se mu je pomagalo.«

Društva so imela tudi vzgojni značaj, saj so mnogo-krat imela knjižnico in čitalnico. Gojila so ljubezen do glasbe in petja, prirejala različne veselice ter strokovne izlete. In ne nazadnje vsa so ohranjala vrednote tovarštva in domoljubja, kot je napisal Mahnič (1880) »Vsa veteranska društva, navdušena najzvestejše lojalnosti in živega patriotizma so uže enekrat pri-pravnost izrazila, svojo moč posvetiti državi in deželi, kedar bi se klicala v ta plemeniti namen. Možem pa, ki

so isti dan, ko se je blagoslovila njih zastava, v svojih srcih ponovili slovesno prisego nezrušljive zvestobe in udanosti za svojega cesarja in domovino, se zamore in se mora zaupati.(...) Iz vsega, kar sem v tem spisu navedel, se bode jasno razvidelo, da vojaška veteranska društva v obče, kranjsko veteransko društvo ne izključeno, svojo nalogo dobro razumevajo in da so naprave te, če so dobro vodjene, deželi in državi le na korist.«

Pred 140 leti so se vojni invalidi, sicer v okviru širše ve-teranske organizacije, začeli intenzivno organizirano povezovati. Skozi različne aktivnosti so delovanju or-ganizacije dali smisel in bistveno prispevali, da so nji-hove zahteve sčasoma dobile mesto v državni pravni ureditvi. Njihove zahteve so bile usmerjene na celotno življenjsko okolje vojnih invalidov kot tudi vdov padlih in umrlih vojnih invalidov, na ekonomskem, statu-snem in socialnem področju. S prvo svetovno vojno se je število vojnih invalidov kot tudi vdov močno povečalo. O pravni zaščiti vojnih invalidov med in še posebej po prvi svetovni vojni, ko se je pravna zaščita zadovoljivo izboljšala, bomo pisali prihodnjič.

Andreja Markovič

Viri:

časnik Gorenjec, 22. 8. 1908

časnik Slovenec, 14. 5. 1914

Mahnič, Jurij (1880). O veteranskih društvih. Kmetijske in rokodelske novice, letnik 38, št. 44

Vojni invalidi: pravna zaščita in organiziranost vojnih invalidov na Sloven-skem / Peter Pavel Klasinc ... [et al.]; [uredil Božjo Repe]. – Ljubljana: Zveza društev vojnih invalidov Slovenije, 2005

INVALIDSKA ZAKONA IN PREDPISA NA ZAČETKU VLADAVINE JOŽEFA II. (1780 – 1784)

Skozi vso zgodovino je obstajala skrb za vojne invalide. Večinoma je ta obstajala na ravni osebne domače nege – torej v domeni družine ali rodovne sku-pnosti. Obstajajo pa tudi dokazi o državni pomoči invalidom, ki segajo v antiko. S pojavom razsve-tljenstva in nastankom modernega državnega aparata, ki je bil pove-zan z absolutizmom, so v Evropi začeli nastajati prvi moderni za-koni, povezani z oskrbo invalidov (njihovimi pokojninami, nastavi-tvami itn.), najprej v Franciji, kjer je absolutizem dosegel vrhunec pod

Ludvikom XIV., nato pa še v drugih evropskih državah.

Prvi moderni zakon, ki je obravna-val invalide na naših tleh, je izdala cesarica Marija Terezija leta 1750 (Red, na osnovi katerega je treba poskrbeti za vojne invalide). Red pa ni dosegel želenih učinkov in je bil tako dopolnjen leta 1772 z uradnim dopisom imenovanim *normalije (Militaire Invaliden Normale 1772)*. V tem obdobju je cesarica vladala skupaj s svojim najstarejšim sinom (1770 – 1780). Prva dva zakona, ki sta se ukvar-

jala s tematiko vojnih invalidov, je obširno predstavil dr. Peter Pavel Klasinc, v knjigi **Vojni invalidi**.¹

S smrtjo Marije Terezije konec leta 1780 je Jožef II. zavladal sam. Marija Terezija je v zgodovini znana, kot razsvetljena vladari-ca, ki je v času svojega vladanja sprejela mnogo zakonov. Skuša-la je modernizirati Habsburški imperij. Jožef II. kot sovladar ni imel prevelikega vpliva na notranjo politiko svoje matere. Jožef II. je po nastopu samostojne vladavine začel uveljavljati reforme na vseh

področjih in je imel pri tem velike težave. Idej za reforme mu resda ni primanjkovalo - izdajal je v povprečju 700 odlokov letno (gospa mati so ostali pri okoli 100 na leto). Skoraj dva na dan. Zakone in odloke je sprejemal z neverjetno naglico, mnogokrat nepremišljeno. Pri tem je naletel na odpor cerkvenih krogov zaradi širjenja vpliva države na račun cerkvenega vpliva in ukinjanja samostanov; odpor Madžarov in prebivalcev Avstrijske Nizozemske zaradi centralizacije in obdavčitve; odpor lastnih subjektov zaradi tolerančnih zakonov glede Judov in protestantov itn. Zato mnogi izmed njegovih zakonov niso imeli daljšega časovnega vpliva. Po njegovi smrti jih je bilo mnogo opuščenih, nekaj pa jih je njegov brat in naslednik Leopold II ohranil.²

Poglejmo dva zakona in predpisa iz prvih let njegove vladavine, iz obdobja 1780 – 1784.

Prvi izmed zakonov in predpisov se imenuje **Invalidenverpflegung**.

N. I. (Gesetze und Verordnungen in Rücksicht der Invalidensachen und Soldatenkinderunterbringung. – Zakoni in predpisi glede invalidskih reči in nastanitve vojaških otrok). Zakon, objavljen na dveh straneh ukinja denarne nadomestke za invalide iz tajnega kameralnega denarnega urada (geheimer Kameralzahlamt), do konca leta 1781. Denarna nadomestila naj bi ti zdaj dobivali od dežel – provinc (*Dominien*). V madžarskem delu pa bodo pregledani s

strani ogrske kronske straže. Prav tam jim bo določena tudi stopnja njihove invalidnosti.³

Drugi je predpis iz istega leta – oktobra 1781 (*Weinmonat 1781*) – *Hochdekret vom 31. Weinmonat*. Ta je namenjen prostovoljcem med vojaškimi invalidi in upokojenimi oficirji, podoficirji in navadnimi vojaki, njihovim ženam in otrokom, ki so se pripravljali naseliti na Sedmograškem (*Siebenburgen*) (zdajšnja Transilvanija). Predpis je na 12 straneh in v 6 točkah opisuje:

- da je treba sestaviti seznam vseh upokojenih vojakov in invalidov ter njihovih družin, ki želijo prostovoljno oditi v Transilvanijo (povabijo naj se tisti invalidi, ki so bili po patentu napoteni na podeželje – *es ist nämlich den auf den Lande patentmässig angewiesenen Invaliden dieser Vortrag zu machen..*)
- Transilvanija je predvsem primerna za vojne invalide zaradi ugodne klime
- njihove žene bodo imele pravico do dodatnega zaslužka (v obliki šivanja, pletenja ...), prav tako bo njihovim otrokom v Transilvaniji lažje dostopna zaposlitev
- stroški življenja so tam nižji, kot v preostalih kronske deželah
- prevoz teh prostovoljcev in njihovih družin bo potekal sprva po vodi nato po kopnem in jim ne bo v denarno breme
- da bodo vsi upokojeni oficirji, ki bodo odšli v Transilvanijo, dobili

višjo honorarno graduacijo (*Honorargraduation*)

- predpis se konča z listo različnih potrošnih dobrin in njihovo vrednostjo v Transilvaniji

(*Lista der verschiedene Konsumptbilien*).⁴

Jožef II. je hotel okrepiti število vojnih veteranov na mejnem področju s Turčijo, ki je bila stara nasprotnica Habsburžanov. Zakon in odločba sta lep primer njegovih zakonov in določb, ki jih je izdajal na vseh ravneh državnega aparata. Pri tem seveda ni pozabil na vojaške invalide in upokojene vojake ter njihove družine. Predvsem druga določba o preselitvi prostovoljcev - kaže na duh časa - skrb za svoje podložnike, obenem pa je na prvem mestu interes države. Vojni invalidi in upokojenci so bili v Transilvaniji predvsem v službi Habsburžanov.

Andrej Pastar

VIRI IN LITERATURA:

Handbuch aller unter der Regierung des Kaisers Joseph des II für die k. k. Erblander ergangenen Verordnungen und Gesetze in einer Systematischen Verbindung enthält die Verordnungen und Gesetze vom Jahre 1780 bis 1784

Božo Repe (ur.), *Vojni invalidi; Pravna zaščita in organiziranost vojnih invalidov na Slovenskem*, (Ljubljana, 2005)

Charles W. Ingham, *The Habsburg Monarchy 1618-1815*, 2. izd. (Cambridge, 2000)

¹ Božo Repe (ur.), *Vojni invalidi; Pravna zaščita in organiziranost vojnih invalidov na Slovenskem*, (Ljubljana, 2005), 59-68.

² Charles W. Ingham, *The Habsburg Monarchy 1618-1815*, 2. izd. (Cambridge, 2000), 197-207.

³ Zakon je bil izdan 24./25. Januarja 1781. Objavljen je v knjigi: *Handbuch aller unter der Regierung des Kaisers Joseph des II für die k. k. Erblander ergangenen Verordnungen und Gesetze in einer Systematischen Verbindung enthält die Verordnungen und Gesetze vom Jahre 1780 bis 1784, Siebenter Absatz*, 215-216, dalje *Handbuch* (Oba zakona in predpisa iz tega obdobja 1780-1784 so objavljeni v tej knjigi na straneh 215-226)

⁴ *Handbuch*, 216-226

FRANC BELTRAM – LETA PREDANOSTI DELU IN VODENJU DRUŠTVA VOJNIH INVALIDOV SEVERNOPRIMORSKE REGIJE

Marca 2014 je v krogu svoje družine in najožjih prijateljev visok življenjski jubilej, 90-letnico rojstva, praznoval Franc Beltram, član in nekdanji dolgoletni predsednik Društva vojnih invalidov severnoprimske regije, vojaški vojni invalid, borec NOV in POS.

Franca Beltrama upravičeno uvrščamo med tiste vojaške invalide, ki so gradili in krepili društva vojnih invalidov ter zvezo teh društev (ZDVIS) v prvih 20 letih njenega uspešnega delovanja.

Dolga in zanimiva, tudi polna preizkušenj in izzivov je življenjska pot, ki jo je v 90 letih prehodil naš sobojevnik in sodelavec Franc Beltram. Rojen je bil kot peti otrok, 9. marca 1924, v delavski družini v vasi Bukovica pri Volčji Dragi v spodnji Vipavski dolini, ki je po prvi svetovni vojni pripadala Italiji. Družina je že v letu 1931 ostala brez očeta in brez rednih prihodkov. Skrb za otroke je padla na mamo Ivano, ki je s priložnostnim delom zaslužila za najnujnejše potrebe. Pri petnajstih letih je Franc postal zidarski vajenec pri svojem ujcju. S skromno tedensko plačo je tudi sam prispeval svoj delež v družinski proračun.

Tako kot njegovi vrstniki in prebivalci slovenskega rodu je tudi Franc doživljal ukrepe raznarodovalne politike italijanske države in fašističnega režima. Kot zaveden Slovenec se ni sprijaznil s položajem primorskih Slovencev v Italiji. Na začetku 1942. leta, torej v letu, ko se je tudi onkraj rapalske meje širilo in krepilo narodno-osvobodilno gibanje, se je Franc vključil v mladinsko organizacijo, ki je bila del tega gibanja. Zbiral je orožje in druga materialna sredstva za partizanske enote, ki so se ustanovljale na Primorskem. Njegova dejavnost ni ostala neopažena. V oktobru leta 1942 je bil aretiran, mučen, zaprt in obtožen protidržavnega, prevratniškega, podtalnega delovanja, za kar je bila zagrožena celo najhujša kazen.

Po goriških, beneških, tržaških, rimskih zaporih je kapitulacijo Italije dočakal v zaporih v Veroni. Po kapitulaciji Italije je bil premeščen v tržaški zapor Coroneo. Na prostost je bil izpuščen 7. januarja 1944. Po 15 mesecih, prebitih v zaporu in v pričakovanju najhujšega je prišel domov 8. januarja in takoj naslednji dan vstopil v Gregorčičevo brigado in s tem postal borec NOV in POS.

Bojna pot je Franca Beltrama vodila skozi boje Gregorčičeve, Gradnikove brigade, Inženirskega bataljona 31. divizije in četo par-top (partizanski top) pri poveljstvu iste divizije. V teh enotah je bil na položaju brigadnega sekretarja SKOJ-a, namestnika političnega sekretarja čete in komisarja bataljona v Gradnikovi brigadi. V

Franc Beltram in Ivan Pivk.

zaključnih bojih za osvoboditev je v začetku maja 1945 sodeloval pri razbijanju in razorožitvi nemških enot v Tržiču (Monfalcone) in okolici. Ob koncu vojne je bil ponesreči ranjen. Na zdravljenju v bolnišnici v Tržiču je bil mesec dni, za tem pa je še sedem tednov na okrevanju na Bledu. V avgustu 1945 se je vrnil v Gradnikovo brigado. Po razpustitvi brigade je bil premeščen v 1. proletarsko divizijo 4. jugoslovanske armade. V oktobru 1945 je bil odpuščen, demobiliziran iz Jugoslovanske armade. Tako se je končala bojna pot našega slavljenca.

Po končani vojni je med letoma 1945 in 1961 opravljal različne naloge v gospodarstvu, v mladinski organizaciji in v štabih mladinskih delovnih brigad (MDB), ki so gradile železniške proge, Novi Beograd, Cesto bratstva in enotnosti. Med drugim je bil vodja skladišča v Jugopetrolu, delal je v Narodni banki, bil referent v Obrtni zbornici, gradil progo Šamac-Sarajevo, bil kadrovski referent v štabu MDB, ki so gradile Novi Beograd, inštruktor v glavnem štabu MDB na avtocesti Beograd-Zagreb. Bil je tudi direktor podjetja Pecivo. V tem času je bil tudi predsednik kotalkarskega kluba Nova Gorica.

V vseh letih se je ob delu izobraževal. Leta 1955 se je poročil. Z ženo Marico sta ustvarila družino. Leta 1961 se je odločil za študij na Ekonomsko-komercialni šoli v Mariboru. Po diplomi se je zaposlil v Komunalni banki v Novi Gorici. Leta 1976 se je upokojil, vendar z upokojitvijo ni prenehal z udejstvovanjem v družbenih in političnih dejavnostih. Bil je član Okrajnega ljudskega odbora, delegat v družbenopolitičnem zboru v skupščini občine Nova Gorica, član odbora Zveze borcev v Novi Gorici in član komisije za zamejstvo pri glavnem odboru Zveze združenj borcev Slovenije.

Ob ustanovitvi Društva vojnih invalidov severnoprimske

ske regije v februarju 1995 je postal član društva, med leti 1999 in 2007 pa tudi predsednik in član izvršnega odbora Zveze društev vojnih invalidov Slovenije (ZD-VIS). V tem času je bil tudi član in predsednik komisije za mednarodno sodelovanje pri izvršnem odboru ZD-VIS. Z aktivnim delovanjem v Društvu vojnih invalidov severnoprimske regije in v organih ZDVIS je veliko prispeval h krepitvi in uspešnemu sodelovanju društva in zveze. Še zlasti opazen je njegov prispevek na področju povezovanja in sodelovanja ZDVIS s sorodnimi združenji vojnih invalidov v sosednjih in drugih državah ter z organi Svetovne federacije veteranov. Kot predstavnik ZDVIS se je redno udeleževal zasedanj stalnega komiteja federacije za evropske zadeve in konference za

Jugovzhodno Evropo ter delovnih srečanj delegacij ZD-VIS z delegacijami združenj vojnih invalidov Hrvaške, Srbije ter Bosne in Hercegovine in drugih.

Za predano delo in vodenje Društva vojnih invalidov severnoprimske regije ter za tvorno delovanje v organih ZDVIS se mu je zveza oddolžila s podelitvijo visokih priznanj: zlate plakete ZDVIS z listino in posebnega priznanja za dolgoletne zasluge z listino.

Francu Beltramu iskreno čestitamo ob visokem življenjskem jubileju in se mu zahvaljujemo za njegov prispevek k uspešni dejavnosti ZDVIS. Ob tej priliki mu želimo še obilo srečnih in zdravih let.

Ivan Pivk

naše vezi naše zgodbe

ADOLF VIDENŠEK – PRAVNIK Z DRUŽBO ZA SVETOVANJE

Človek mora zasledovati cilj, da vsak dan naredi nekaj, kar je uporabno ali v dobro tudi za druge ljudi. Sam pravim, da se nisem upokojil, pač pa sem samo spremenil status. Kot nezaposleni direktor še vedno vodim in delam v lastnem podjetju Avtovid d. o. o., s sedežem Keršova 8/a, Vojnik in poslovno enoto na Kosovelovi 16, Celje, kjer delam na področju strokovnih vsebin urejanja premoženjskopравnih razmerij in pravnega svetovanja. Naše podjetje največ dela na področju uveljavljanja odškodnin zaradi telesnih poškodb ob prometnih nesrečah, ali drugih nezgodah pri delu in doma; na področju vodenja postopkov pri urejanju lastništva na nepremičninah (sestavljanje

in izvedba kupoprodajnih pogodb, pogodb o preužitku in o dosmrtnem preživljanju, oporok, razdružitvenih, najemnih pogodb, ugotavljanje in urejanje stanja nepremičnin v zemljiški knjigi in zemljiškem katastru in podobno). Kar veliko ljudi nam zaupa reševanje svojih zadev, pri katerih so potrebna konkretna pravna znanja.

Pri mojem delu mi je poleg znanih tehničnih pripomočkov za slepe in braillove pisave v največjo in nepogrešljivo pomoč asistenca drugega človeka - dobro usposobljenega za vodenje administracije in dokumentacije. Večkrat rečem, da mi posodi oči za branje dokumentov, predpisov, iskanje, brskanje in branje po aktih, raznih drugih podatkih, pisanju po nareku, vodenje spisov in evidenc, osebno spremstvo, prevoze z avtomobilom in podobno. V času skoraj 40 let od kar delam v pravni praksi, je z mano sodelovalo več pomočnic tajnic in njim se moram zahvaliti, da lahko uspešno delam v pravni praksi. Zdaj že pet let sodelujem z gospo Teo. Saj res, za tiste, ki me še ne poznate, moram povedati, da mi je pri starosti sedem let v desni roki eksplodiralo vojaško ubojno sredstvo, med 2. svetovno vojno odvržena ročna bomba italijanske izdelave. Pri tem sem izgubil desno roko 8 cm pod komolcem in popolnoma oslepel na obe očesi.

Razmere med 2. svetovno vojno so med ljudmi zasejale veliko bojazen do raznih zavodov. Tako me moja mama takoj po poškodbi v letu 1949 ni upala oddati v Zavod za slepo mladino v Ljubljano. Tja sem odšel šele kar nekaj let kasneje, po intervenciji takratne zveze slepih.

V zavodu za slepo mladino sem opravil osnovno šolo. Usmerili so me v poklic telefonista. V zavodu smo v tistem času hkrati z osnovno šolo učenci opravili tudi tečaj za telefonista. V največ primerih smo takoj po zaključenem šolanju našli tudi zaposlitev. Tako sem se že teden po zaključku šole zaposlil kot telefonist v trgovskem podjetju

Kovinotehna Celje. Takoj, še isto jesen, sem samoiniciativno nadaljeval izobraževanje ob delu. Najprej na večerni gimnaziji v Celju (izredno šolanje je bilo potrebno takrat plačevati). Na začetku sem plačeval šolnino sam, kasneje pa mi je to povrnilo podjetje, kjer sem bil zaposlen. Takoj po z odliko opravljeni gimnaziji v Celju sem nadaljeval študij ob delu na pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer sem tudi diplomiral. Po študiju je kar nekaj časa trajalo, da sem v pravni službi podjetja Kovinotehna Celje dobil mesto pravnika za vodenje internih postopkov. Kasneje pa sem prevzel tudi dela na področju zavarovalništva in področje lastništva nepremičnin firme. V času dela v pravni službi Kovinotehne sem uspešno opravil še magistrski študij in s tem pridobil akademski naziv magister prava. Po osamosvojitvi Republike Slovenije v letu 1991 je podjetje Kovinotehna pravno službo postopno razpustilo. Drugi kolegi pravniki so odšli v odvetniško prakso, jaz pa v lastno podjetje za urejanje premoženjskopравnih razmerij Avtovid d.o.o. Podjetje sem ustanovil že nekaj časa pred tem, ko sem spoznal, kako se stvari v podjetju obračajo. Tako deluje moje podjetje že ves čas do danes, sicer skromno, vendar uspešno. Poleg zgoraj navedenih dejavnosti ima moje podjetje že 16 let v upravljanju večjo poslovno stavbo na Kosovelovi 16, Celje, kjer imamo tudi poslovno enoto. V zadnjem času smo svoje storitve ponudili tudi Mreži Matija. Naše podjetje namreč že ves čas delovanja nudi prvo pravno svetovanje brezplačno. Če že govorim o sebi, naj še povem, da ves čas svojega aktivnega delovanja delam tudi v invalidskih organizacijah. Pri Zvezi slepih in slabovidnih sem 24 let delal kot predsednik Medobčinskega društva Celje in v organih Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije (ZDSSS). Pri Civilnih inva-

lidih vojn sem že v 60-ih letih prejšnjega stoletja sodeloval v sekciji slepih CIV pri Zvezi slepih Slovenije, sodeloval pri ustanavljanju Zveze CIV Slovenije, vodil iniciativni odbor za ustanovitev medobčinskega društva civilnih invalidov vojn Celje (MDCIV Celje), zdaj pa sem drugi mandat predsednik tega društva. Seveda pa sodelujem tudi v organih ZDCIV Slovenije. Po potrebi tudi zelo intenzivno, še zlasti pri pripravi vsebin za dialog z državo pri uveljavljanju, v zadnjem času pa bolj ohranjanju uveljavljenega varstva CIV in vseh vojnih invalidov. Zaradi znanih slabih razmer v naši državi moramo biti vsi CIV v Sloveniji enotni, dobro povezani in moramo sodelovati z drugimi vojnimi invalidi, da bi lahko pripravljali kakovostno, prepričljivo argumentacijo za ohranjanje tega kar imamo. Hkrati pa moramo evidentirati in prepričljivo argumentirati potrebe invalidov, ki še niso zajete v obstoječem varstvu in skušati doseči realizacijo letih. Vsekakor pa vrnitev nekaterih od vzetih pravic, kot npr. pravično usklajevanje višine prejemkov.

Prav je, da povem še, da imam ves čas pravo podporo svoje družine. Na prvem mestu moje žene Marice, ki mi stoji ob strani že od šolanja na gimnaziji, in ki mi je ves čas prebiralala in snemala literaturo za študij in drugo delo. Lansko leto sva praznovala že srebrno poroko. Moja podpora sta tudi moja sin in hčerka in zdaj že tudi vnukinje. Tudi prosti čas se najde v mojem življenju. Rad ga pa rad izkoristim za kletarjenje vina v domači kleti in sodelovanje pri obdelavi našega vinograda. Precej sem tudi hodil v naravo in hribe – med drugim tudi na Triglav. Rad tudi potujem po svetu, lahko rečem, da sem obiskal že večino celin. To širi človeku obzorje.

... spraševati... iskati ... najti ...

Adolf Videnšek

naše vezi šport

PROJEKT EQUITY: TUDI INVALIDI NAJ SE AKTIVNO UKVARJAJO S ŠPORTOM

Društvo vojnih invalidov Maribor je v okviru projekta Equity – enakost invalidov v obmejnem območju avstrijske Štajerske, Pomurja in Podravja izdalo knjižico Smernice za šport in rekreacijo invalidov. Namen knjižice je nuditi pomoč športnim društvom in drugim ponudnikom športnih in rekreativnih dejavnosti pri vključevanju invalidov v svoje vrste. Tukaj gre tako za odpravljanje arhitektonskih ovir, ki so predpogoj za dostopnost do objektov, še bolj pa za premagovanje težav pri programskem, finančnem in informacijskem prilagajanju dejavnosti društva invalidom. Društvo vojnih invalidov Maribor se je pridružilo projektu Equity prav z namenom, da spodbudi vključenost invalidov v vse športne in rekreativne dejavnosti v regiji in da jim olajša dostop do športne ponudbe in informacij, povezanih s športom in rekreacijo. Tako naše društvo, kot tudi druga sodelujoča invalidska društva, imajo bogate izkušnje na področju organizacije športnih dogodkov in motiviranja

invalidov za aktivno ukvarjanje s športom in rekreacijo. Na številnih projektih sestankih, delavnicah in dogodkih smo torej izkoristili to sinergijo in med izkušnjami posameznih društev izbrali primere najboljše prakse, s pomočjo katerih lahko v regiji dosegamo vključevanje invalidov. V ta namen smo izdelali tudi projektne produkte, med katere poleg Smernic za šport in rekreacijo invalidov med drugim sodijo tudi spletna stran projekta (www.equity-siat.eu), sestava konzorcija športnih društev za vključevanje invalidov in koncept certifikata »Športno društvo za vse«. Inkluzija oziroma integracija invalidov v program ponudnika športa in rekreacije pomeni spoštovanje in skrb do okolja in vseh njegovih prebivalcev. Organizirane športne aktivnosti ne smejo biti ekskluzivna pravica določene družbene skupine, pač pa priložnost za vse, da se skozi gibanje ali miselne aktivnosti razvijajo glede na svoje zmožnosti. Predstavljati mora

prostor socialne vključenosti, enakopravnosti in razvoja vsakega člana družbe, pa naj se želi ukvarjati z vrhunskim športom ali športno rekreacijo. Vključenost invalidov v športna društva pomaga premagovati predsodke in strahove pred to populacijo, ki so predvsem posledica nepoznavanja življenja invalidov zaradi njihove socialne izoliranosti, kar velja tako za otroke kot tudi

odrasle. Spodbuja tudi medsebojno druženje in spoznavanje na društvenih prireditvah, kar pomeni polnopravno socializacijo invalidov. Za društvo oziroma ponudnika športa in rekreacije to pomeni boljšo podobo v okolju, saj preko raznovrstnosti programov skrbi za dobrobit celotne populacije. Trenutni trend v svetu z vidika organizacije je popolna integracija oziroma inkluzija športa invalidov. Ponekod po svetu, na primer na Nizozemskem, Norveškem in v še nekaterih drugih državah, ločnice med športom in športom invalidov sploh ni več, ampak je šport invalidov popolnoma enakopravno integriran v športna tekmovanja in športno rekreacijo. Izkušnje, ki jih te države predstavljajo, so večinoma pozitivne in vsi poročajo, da so šport kot celota in njihove športne organizacije veliko pridobili z vključitvijo športnikov invalidov medse. Podobno se dogaja tudi na ravni mednarodnih in nacionalnih športnih zvez vse do športnih društev kot osnovnih celic razvoja športa v svetu. Pri tem se mnogo-krat soočajo s pomanjkanjem ustrezno usposobljenega kadra na tem področju, pomanjkanjem programov in neustreznim

multidisciplinarnim sodelovanjem, ki bi omogočalo premagovanje na žalost še prevelikega števila predsodkov, povezanih s športom invalidov. V okviru projekta EQUITY, ki je subvencioniran s strani čezmejnega operativnega programa Slovenija-Avstrija 2007-2013, in v sklopu katerega je nastala knjižica smernic, smo raziskali tudi problematiko športa in rekreacije invalidov s pomočjo anketiranja ponudnikov športa in rekreacije. V raziskavi so sodelovala 203 športna društva iz Podravja, Pomurja in avstrijske Štajerske. Pri tem se je izkazalo, da velika večina sodelujočih društev kaže pripravljenost sprejeti invalide med svoje člane. Vendar pa je raziskava pokazala tudi, da so športna društva slabo obveščena tako o možnostih vključevanja invalidov ter o njihovih potrebah, kot tudi o finančnih sredstvih, ki bi jih lahko za to pridobili. Kljub temu, da kar 60 odstotkov športnih objektov, v katerih delujejo športna društva, ni v njihovi ampak v občinski lasti, jih skoraj polovica ni dostopna za invalide (to potrjuje tudi raziskava Športne mreže enakih, ki je z anketo med invalidi leta 2012 ugotovila, da je za invalide športnike največja težava dostopnost do objekta in urejenost vadbenih prostorov, in invalidom neprilagojene sanitarije in tuši). Zato je zelo pomembno, da športna društva sama vlagajo v izboljšanje dostopnosti in da pritisnejo na občine, da zagotovijo neoviran dostop invalidom v vse objekte, ki so v občinski lasti. S Smernicami za šport in rekreacijo invalidov želimo torej po eni strani pokazati na problematiko (ne)vključevanja invalidov v športne dejavnosti, po drugi pa nakazati rešitve, ki si jih lahko društva in ponudniki individualno prilagodijo. Smernice lahko brezplačno dobite na Društvu vojnih invalidov Maribor, ali pa nam pošljite frankirano A5 ovojnico in z veseljem vam jih bomo poslali po pošti.

Vasja Cimerman

PRVENSTVI ZDVIS V POSPEŠENEM ŠAHU IN STRELJANJU

Vojni invalidi so se 25. januarja 2014 pomerili na prvem letošnjem rekreativnem tekmovanju Zveze društev vojnih invalidov. 19 vojnih invalidov se je v prostorih Društva vojnih invalidov Ljubljana, ki je bilo letos organizator tekmovanja, pomerilo v pospešenem šahu. Najboljšo šahovsko igro so pokazali: **Branimir Javornik**, ki je zasedel 1. mesto, 2. Je bil **Milan Bobinski**, oba iz DVI Maribor, 3. mesto pa je zasedel **Milan Golja** iz DVI Gorenjske Kranj. V kategoriji drugih članov so se najbolje odrezali **Zdravko Janež** – 1. mesto, **Rade Mandič** - 2. mesto (oba iz DVI Ljubljana), 3. mesto pa je zasedel **Štefan Babič** iz DVI Pomurja. **Branimir Javornik**, **Gostenčnik Ernest** in **Golja** so 15. marca 2014 zastopali ZDVIS na državnem prvenstvu v pospešenem šahu v Slovenj Gradcu. Februarja je potekalo prvenstvo v streljanju, ki ga je izvedel DVI Severne Primorske. Tekmovali so na strelišču v Solkanu. Udeležba je presegla pričakovanja, saj se je zbralo kar 60 tekmovalcev. Najboljši med vojnimi invalidi so bili: 1. **Oton Pok** iz DVI za Koroško, 2. **Dušan Nahtigal**

iz DVI Dolenjske in 3. **Alojz Sever** iz domačega društva. Med drugimi člani so prva mesta med moškimi zasedli **Darko Šajhar** iz DVI za Koroško, **Milan Gaubar** in **Marko Meglič**, oba iz DVI Celje. V streljanju so se pomerile tudi ženske, med njimi so bile najboljše Celjanke **Matilda Breznik**, **Karolina Ferme** in **Pavlina Glušič**.

Andreja Markovič

TERMINSKA RAZPOREDITEV ENOT ZA OHRANJEVANJE ZDRAVJA ZVEZE DRUŠTEV CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE

APRIL- JUNIJ 2014

TERME ČATEŽ – po dogovoru na Upravnem odboru ZDCIVS z dne 13. 3. 2014 se hišica 182, zaradi nezasedenosti do nadaljnjega zapre

MORAVSKE TOPLICE

TERMIN / ENOTA	ČATEŽ 61
31.03.-07.04. Marec/April	DCIV Primorske
07.04.-14.04. April	DCIV Ljubljana
14.04.-21.04. April	DCIV Primorske
21.04. – 28.04. April	DCIV Dolenjske
28.04.- 05.05. April/Maj	DCIV Ljubljana
05.05.-12.05. Maj	DCIV Gorenjske
12.05.-19.05. Maj	DCIV Primorske
19.05.-26.05. Maj	DCIV Ljubljana
26.05.-02.06. Maj/Junij	DCIV Celje
02.06.-09.06. Junij	DCIV Ljubljana
09.06.–16.06. Junij	DCIV Dolenjske
16.06.–23.06. Junij	DCIV Maribor
23.06. –30.06. Junij	DCIV Ljubljana

TERMIN / ENOTA	C-1
31.03.-07.04. Marec/April	DCIV Primorske
07.04.-14.04. April	DCIV Ljubljana
14.04.-21.04. April	DCIV Dolenjske
21.04. – 28.04. April	DCIV Primorske
28.04.- 05.05. April/Maj	DCIV Celje
05.05.-12.05. Maj	DCIV Ljubljana
12.05.-19.05. Maj	DCIV Gorenjske
19.05.-26.05. Maj	DCIV Primorske
26.05.-02.06. Maj/Junij	DCIV Ljubljana
02.06.-09.06. Junij	DCIV Maribor
09.06.–16.06. Junij	DCIV Dolenjske
16.06.–23.06. Junij	DCIV Ljubljana
23.06. –30.06. Junij	DCIV Primorske

Civilni invalidi vojn imajo možnost koristiti enoto - bivalnik v kampu Adria Ankaran vse leto.

Enota je namreč primerna oziroma opremljena tudi za bivanje v hladnejših dneh. Zainteresirani se obrnite na svoja društva.

Civilni invalidi vojn imajo možnost bivati v sobah v Hotelu Fiesa pod zelo ugodnimi pogoji in sicer tudi v času predsezone, to je od 01.01. do 21.06 in v času posezone, to je od 11.09. do 31.12.

Cena polpenziona je za člana in njegovega spremljevalca 28,00 EUR po osebi na dan.

Rezervacijo termina mora na recepciji hotela obvezno urediti društvo, katerega član želi koristiti usluge.

Telefonska štev. recepcije **Hotela Fiesa** je
05/671 22 00

e- pošta:
hotel.fiesa@amis.net

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	RODITELJI	MOČNO MAMILO IZ LISTOV KOKE	POŠKODBA Z REZILOM	ŽELEZOV KRŠEC	EDWARD NORTON	POSODA ZA SMETI	GESLO		ORAČ, RATAR	EUGENE O'NEILL	MAROGA	JUNAKINJA MIRE MIHELIČ V ROMANU APRIL	ZELO MOČNA EVROPSKA DRŽAVA	KRILATI SPREM- LJEVALEC BOGA AMORJA
SKUP, CELOTA							KAR JE ZRELO							
ČETRTO NAJVEČJE MESTO V ITALIJI							KITAJSKI MARKSIZEM							
							ŽENSKA, KI PIJE KAVO							
ANGLEŠKA POVRŠIN- SKA MERA					PREBIVAL. ŠKOTSKE REKA MED BIH IN SRBIJO				DIRIGENT HUBAD					
									POČELO DAOIZMA					
ODHOD NARAZEN						OKUSNA MOR. RIBA PLANOTA OSREDNJIH ZDA						4. IN 18. ČRKA SOL BOROVE KISLINE		
ŠIBENIK			ZNAMENJE ZMAGE								PALICA Z JERMENOM ZA TEPEŽ ŠTEVILO 100			
			NASLOV											
HRVAŠKO NAFTNO PODJETJE				POLJUBNA FILOZOF- SKA SMER ZASEBNA DEJAVNOST					PROSTOR PROČ OD SONCA ČEVELJ S KOLEŠČKI					
POMOČ: ACIDOZA, IMPALA, IZEM, PIRIT	PESNIK BALAD	KDOR DA DONACIJO ZASTRU- PITEV S KISLINAMI								OZEK KOS BLAGA				
									PLAČILNI LISTEK					
ANGLEŠKA PISATEL- JICA CARTLAND							VRSTA PIHALA PREBI- VALKA IRANA						VRSTA GAZELE	ROJAK, DOMAČIN
ZNAMKA PRENOS- NIKOV					ŽENSKO OBLAČILO VREDNOST NA BAN- KOVCU						TROPSKI LES, TEAK TROPSKA MESNATA RASTLINA			
SEZNAM, SPISEK						PEVKA VRČKOVNIK						MICKEY ROONEY		
						KROGLA						STROGA ŠOLSKA KAZEN		
PESNICA ŠKERL				POČASNE, NESPRET- NEŽ ITALIJAN- SKI RTV						LEČA				
										TRČENJE				
DAMJAN OVSEC			ROBAT ČLOVEK						BELA VINSKA SORTA					
			RICHARD BURTON						ALFI NIPIC					
DRŽAVA BLIŽNJEGA VZHODA							SAMO- KOLNICA							
PROSTOR ZA PILOTA							NAŠE OBALNO LETOVIŠČE							

Rešitev križanke pošljite na: **ZDCIVS, Uredništvo Naših Vezi, Dunajska cesta 129, 1000 Ljubljana.**
Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali tri nagrajence.

Nagrajenci iz prejšnje številke:

1. **Marjan Boris Kalčec**, Podgrajska 30, 6250 Ilirska Bistrica
2. **Marija Mikuž**, Gradnikove brigade 19, 5271 Vipava
3. **Franc Seljak**, Slovenska cesta 36, 5281 Spodnja Idrija